ЄВРОПА 09.09.2024 | Богдан Ференс

Від перестановки міністрів курс не змінюється

Перезавантаження уряду Зеленського може надати імпульс деяким напрямкам, але кардинальних змін у політиці очікувати не варто

Війна дещо стерла з пам'яті події, які відбувалися до лютого 2022 року, поставивши політичне життя в Україні на довготривалу паузу. Однак саме кадрові інтриги завжди супроводжували президента Зеленського після обрання у 2019 році. Ба більше, команда Зеленського навіть хизувалася цим підходом, заявляючи, що мало у кого в сучасній історії України вистачало сміливості змінювати міністрів щомісяця.

З одного боку, такі кроки були тоді досить логічними, адже результати президентських виборів якнайкраще ілюстрували запит на зміни. Але зворотною стороною цього процесу був не завжди зрозумілий принцип призначення того чи іншого кандидата на ключові державні посади. Експериментували також із міністерствами, скорочуючи, об'єднуючи та знову розділяючи їх.

Про підготовку до «перезавантаження уряду» були розмови ще на початку року, проте лише зараз в Офісі Президента вирішили перейти від слів до дій. Анонсуючи кадрові зміни, Зеленський прагнув передусім зберегти свою монополію у політичному дискурсі та посилити спроможність до нових викликів, які неодмінно постануть у найближчому майбутньому.

Анонсуючи кадрові зміни, Зеленський прагнув зберегти свою монополію у політичному дискурсі та посилити спроможність до нових викликів

Очевидно, що тривала війна та кризові ситуації значно вплинули на ефективність роботи держапарату. Міністри й посадовці, які працюють у безперервному режимі, починають втрачати здатність належно виконувати свої обов'язки на високому рівні. Відповідно, останні зміни спрямовані на пошук конфігурації, яка б дозволила дещо підвищити рівень довіри до влади,

забезпечити відчутні результати й швидко виконувати поставлені президентом завдання.

Крім того, у контексті воєнного стану можливості для політичного життя суттєво обмежені, тому зміни на вищих управлінських щаблях стають одними із небагатьох інструментів, щоб дещо перенаправити суспільну увагу, особливо на фоні інформаційного спаду щодо курської операції та ще більшого загострення ситуації на східному проміжку фронту.

Коротка лава запасних

Кадрові зміни, оголошені Зеленським на початку вересня, торкнулися не лише Кабінету Міністрів, але й Офісу Президента. З одного боку, вони характеризуються деякою передбачуваністю, а з іншого – досить обмеженим колом осіб, яких Офіс Президента готовий делегувати на найвищі державні посади. Власне, нових облич з'явилося не багато: більшість звільнених урядовців перейшли до інших міністерств, деякі – до Офісу Президента або з нього в уряд.

Так, Дмитра Кулебу, який з 2020 року очолював Міністерство закордонних справ, замінив колишній заступник керівника Офісу Президента Андрій Сибіга. Хоча ще невідомо, чи залишиться пан Кулеба у команді президента на іншій посаді, ці зміни змусили міжнародних партнерів дещо занепокоїтись.

Більшість звільнених посадовців перейшли до інших міністерств, деякі – до Офісу Президента або з нього в уряд

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій також зазнало перетворень. Ірина Верещук, колишня пані міністерка, перейде працювати в Офіс Президента, займаючись соціальною політикою. Міністерство буде ліквідоване, а його функції перейдуть до Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури.

Денис Малюська, який п'ять років очолював Міністерство юстиції, також пішов у відставку. Тепер віцепрем'єрка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанішина поєднає дві важливі посади – віцепрем'єрки з європейської та євроатлантичної інтеграції та міністерки юстиції.

Керівників змінили також у Міністерстві стратегічних галузей та

промисловості, Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів, Міністерстві молоді та спорту, Міністерстві аграрної політики, Міністерстві культури та інформаційної політики, Міністерстві у справах ветеранів, Міністерстві розвитку громад, територій та інфраструктури.

Кадрові зміни оминули діючого прем'єра Дениса Шмигаля, який вже протримався у кріслі рекордні для української політики чотири роки, а також міністра цифрової трансформації Михайла Федорова, впізнаваність і рейтинг підтримки якого завжди знаходяться на досить високому рівні, гарантуючи йому умовну недоторканність.

Залишаються на своїх посадах також міністр освіти та науки, оборони, фінансів, а також охорони здоров'я.

Стримана реакція

Реакція українців на нещодавні зміни в уряді була, м'яко кажучи, стриманою. Багато громадян навіть не знали про міністрів, які пішли у відставку, або нових призначенців. Для населення в умовах щоденних викликів – відключення електроенергії, мобілізації, підтримки близьких на фронті – питання урядових змін відійшло на другий план.

Опозиційні політичні сили виступили з критикою, вказуючи на те, що роль парламенту в процесі зміни уряду була зведена до мінімуму. Депутати навіть не були заздалегідь ознайомлені з кандидатами, питання не були розглянуті у присутності міністрів, які подали у відставку, і ці міністри не прозвітували публічно про свою діяльність.

Опозиційні політичні сили виступили з критикою, вказуючи на те, що роль парламенту в процесі зміни уряду була зведена до мінімуму

Західні партнери також продемонстрували стриманість. Провідні медіа висвітлюють ці зміни такими заголовками: «В Україні відбувається масштабне перезавантаження уряду», «Масштабні кадрові зміни в українському уряді викликають критику», «Україна затвердила великі кадрові зміни в умовах війни» та «Перестановки у воєнний час в Україні консолідують владу в Офісі Президента».

Варто зауважити, що кадрова політика Зеленського і його найближчого оточення, яка переважно була сформована за рахунок попереднього бізнес-досвіду, не враховує класичного європейського підходу. Досягнення швидких і вимірюваних результатів – це,

безумовно, важливо, але в Європейському союзі топрівень управління тісно пов'язаний з партійною та ідеологічною складовою. Політичні партії відіграють ключову роль у призначенні на найвищі посади, ґрунтуючись на ідеологічній сумісності.

Звісно, в Україні абсолютно інша реальність, зумовлена російською війною. Аргументи, що, мовляв, у таких кризових умовах ефективний менеджмент важливіший за політичну приналежність, дійсно слушні. Але якщо Україна хоче якнайшвидше стати повноправним членом ЄС та інтегруватися у його політичний простір, варто пам'ятати, що європейські партії завжди прагнуть призначати на ключові посади тих представників, які поділяють їхню ідеологію та програму.

Для міжнародних партнерів, які займаються українським досьє, важливим залишається питання, хто саме в подальшому стане їхніми візаві, а також чи призведуть кадрові перестановки до підвищення ефективності та досягнення анонсованої результативності.

Отже, останні кадрові зміни можуть дійсно надати певний новий імпульс деяким напрямкам, зокрема в частині менеджменту процесами. Однак як у внутрішній, так і у зовнішній політиці кардинальних змін очікувати не варто. Попри те, що у системі Міністерства закордонних справ можуть розпочатися внутрішні кадрові перестановки та більш ретельний моніторинг ефективності діяльності послів у різних країнах, це радше буде бажання нового міністра налаштувати процеси для виконання делегованих завдань, ніж суттєва зміна курсу.

Водночас перезавантаження роботи «мегаміністерства» (Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури), яке, окрім усього іншого, опікується питаннями відновлення – ключовою сферою для міжнародних партнерів – є малоймовірним без вирішення глибинних інституційних проблем. У цьому контексті головним викликом залишається потреба в серйозній реорганізації, яка дозволить зробити систему більш ефективною, гнучкою до потреб країни у період війни та відновлення, та менш залежною від персоналій.

Також очевидною є нагальна потреба у збільшенні кола потенційних кандидатів на міністерські посади, які готові не лише виконувати делеговані доручення, але й брати на себе відповідальність і провідну роль у досягненні результатів. Крім кризового менеджменту, важливо вибудовувати горизонтальні зв'язки, відчувати «ґрунт під ногами», певну передбачуваність та формувати справжній кадровий

резерв, що включатиме не лише найвищі посадові ланки у системі державного управління, але й середній та початковий рівні, де також простежується нестача фахівців. Без формування сталого та компетентного управлінського апарату протистояння як воєнним, так і післявоєнним викликам буде надзвичайно складним.

Богдан Ференс

Богдан Ференс (Bohdan Ferens) - засновник СД Платформи та ГО «Прогресильні», кандидат політичних наук. Сфера дослідницьких інтересів: європейська інтеграція, безпекові питання, освіта, міграція, транснаціоналізація політичних процесів.